

Wyrok z dnia 29 lipca 1998 r.

II UKN 151/98

Odmienna od poczynionej przez sąd ocena dowodów nie stanowi usprawiedliwionej podstawy kasacyjnej, jeżeli strona nie wykaże w jaki sposób i w jakim zakresie sąd wykroczył poza wyznaczone w art. 233 § 2 KPC granice swobodnej oceny dowodów oraz czy i jaki wpływ na wynik sprawy miało to uchybienie.

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Barbara Wagner (sprawozdawca), Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 29 lipca 1998 r. sprawy z wniosku Anny K.-K. przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu w W. o wojskową rentę rodzinną, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sadu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 4 grudnia 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wojskowe Biuro Emerytalne w W. decyzją z dnia 29 stycznia 1996 r. odmówiło przyznania Annie K.-K. wojskowej renty rodzinnej po zmarłym w dniu 23 marca 1982 r. ojcu - sierżancie sztabowym w stanie spoczynku Aleksandrze K. Organ rentowy ustalił, że wnioskodawczyni nie spełnia warunków określonych w art. 23 ust. 1 pkt 3 i art. 24 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 1994 r. Nr 10, poz. 36), powoływanej dalej jako „ustawa zaopatrzeniowa”, w zw. z art. 39 ust. 1 pkt ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), powoływanej dalej jako „ustawa o z.e.p.”, albowiem jej inwalidztwo powstało w wieku 27 lat w czasie zatrudnienia.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 3 lipca 1996 r. [...] oddalił odwołanie wnioskodawczynie od powyższej decyzji. Sąd ustalił, że urodzona 30 października 1955 r. Anna K.-K. pobiera rentę według II grupy inwalidów od 1 czerwca 1984 r. Przed przyznaniem renty pracowała z przerwami od 1 października 1975 r. do 31 maja 1983 r. Jej łączny okres zatrudnienia wynosi 4 lata 2 miesiące i 12 dni. Data powstania inwalidztwa wnioskodawczynie została ustalona orzeczeniem obwodowej komisji do spraw inwalidztwa i zatrudnienia z dnia 28 listopada 1984 r. i do czasu złożenia wniosku o rentę rodzinną wojskową nie była kwestionowana, co przekreśla możliwość wstecznego jej ustalenia na czas poprzedzający zatrudnienie.

Wyrok ten wnioskodawczynie zaskarżyła rewizją i podnosząc zarzuty naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych sprawy istotnych dla jej rozstrzygnięcia oraz sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wniosła o jego uchylenie i przyznanie wnioskowanego świadczenia. Twierdziła, że stała się inwalidką II grupy w czasie zatrudnienia i kontynuowania nauki w szkole wyższej przed osiągnięciem 25 roku życia. Ze świadectwa lekarskiego wydanego dnia 10 września 1984 r. przez Szpital N. w W. wynika, że „początek procesu schizofrenii Anny K. miał miejsce w marcu 1976 r., kiedy to po raz pierwszy przebywała ona w szpitalu psychiatrycznym”. W uzasadnieniu podniosła nadto niewłaściwy, nieżyczliwy do niej stosunek Sądu oraz nierówne traktowanie stron.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 5 listopada 1996 r. [...] uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Sąd nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji i organu rentowego w kwestii ostatecznego charakteru orzeczenia ustalającego datę powstania inwalidztwa w postępowaniu o rentę inwalidzką pracowniczą. Stwierdził, że obwodowa komisja do spraw inwalidztwa i zatrudnienia nie zajmowała się w ogóle ustaleniem wstecznego inwalidztwa wnioskodawczynie. Dlatego w ponownym postępowaniu Sąd przeanalizuje całość materiału biorąc pod uwagę wszystkie dowody zalegające w aktach sądowych i rentowych. Uzpełni zebrany materiał przeprowadzając dowód z opinii lekarza biegłego psychiatry o ustalenie daty powstania inwalidztwa II grupy.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 15 lipca 1997 r. [...] oddalił odwołanie. Początek skąpoobjawowego pro-

cesu schizofrenicznego datuje się u Anny K.-K. od 1976 r. Do 1983 r. miała ona obniżoną zdolność do pracy zawodowej i spełniała kryteria III grupy inwalidów. Pełnoobjawowy proces choroby odwołującej się istnieje od kwietnia 1983 r. i od tego czasu jest ona inwalidką II grupy. Wnioskodawczyni ukończyła naukę w 1978 r. mając 23 lata. Wobec tego nie spełniła ustawowych warunków wymaganych do przyznania wnioskowanego świadczenia.

Anna K.-K. zaskarżyła powyższy wyrok apelacją i podnosząc zarzuty naruszenia prawa materialnego, niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, naruszenia przepisów postępowania oraz „niedokładne wykonanie sugestii Sądu Apelacyjnego” wniosła o jego uchylenie i przyznanie wojskowej renty rodzinnej od 1 sierpnia 1995 r. Wywodziła, że do dnia 4 kwietnia 1978 r. była studentką Wyższej Szkoły Pedagogicznej w B. Od 1976 r. cierpi na schizofrenię, pozostając w leczeniu Poradni Zdrowia Psychicznego. Jej inwalidztwo powstało zatem w czasie kontynuowania nauki przed ukończeniem 25 lat życia. Skarżąca kwestionowała rzetelność opinii lekarskiej. Polemizowała z niektórymi stwierdzeniami biegłego. Zarzuciła mu tendencyjność i złą wolę. Podniosła bardzo trudną sytuację życiową wnioskodawczyni i jej opiekunki.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 4 grudnia 1997 r. [...] oddalił apelację. „Twierdzenie wnioskodawczyni, że stała się inwalidką II grupy w wieku 21 lat w czasie uczęszczania do Państwowego Studium Stenografii, a następnie do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w B. w latach 1976 - 1978 - a więc zachowała prawo do renty rodzinnej wojskowej po ojcu - nie znalazło uzasadnienia w wyczerpująco i przekonująco przeprowadzonym przez Sąd pierwszej instancji postępowaniu dowodowym”. Zarzuty apelującej mają charakter emocjonalny i subiektywny. Pełna dekompensacja psychiczna, częste rzuty psychozy i defekt psychiczny istnieją u skarżącej od kwietnia 1983 r. i dają podstawę do przyjęcia jej inwalidztwa II grupy od tej daty. Skoro wnioskodawczyni nie stała się inwalidką II grupy przed ukończeniem 16 lat lub w czasie kontynuowania nauki do osiągnięcia 25 lat życia - nie spełnia określonych w art. 39 ust. 1 ustawy o z.e.p. warunków do przyznania świadczenia, o które się ubiega.

Wyrok ten Anna K.-K. zaskarżyła kasacją i wskazując jako jej podstawę naruszenie przepisów postępowania, a w szczególności artykułów: 3, 5, 6, 278 §1, 285 § 1 i 286 KPC, wniosła o jego uchylenie oraz o chylenie poprzedzającego go wyroku z dnia 15 lipca 1997 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi

pierwszej instancji, a także o zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego. Sąd nie wyjaśnił zarzutu niewyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż nie uwzględnił dokumentacji z leczenia wnioskodawczynie w okresie studiów. Pięciosobowa Komisja Lekarska Obwodowej Przychodni dla Studentów Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w B., wobec stwierdzenia u Anny K.-K. choroby psychicznej, wydała zalecenie: „Pacjentka powinna leczyć się w poradni zdrowia psychicznego”. Wynika stąd, że inwalidztwo wnioskodawczynie powstało przed ukończeniem przez nią 25 roku życia w okresie nauki. Sąd nie uwzględnił całości materiału dowodowego, a zwłaszcza, że w latach 1976/1978 uczęszczała do szkoły wyższej i była osobą chorą psychicznie. Sprzeczne z materiałem dowodowym jest ustalenie, że „wnioskodawczynie w latach 1976 - 1978 podjęła studia, lecząc się na Oddziale Nerwic w K. i wykonywała także zatrudnienie”. Biegły nie ustosunkował się do zaświadczenia Specjalistycznego Szpitala Psychiatrycznego w W. wydanego dla celów rentowych w 1984 r., „nie wypowiedział się do adnotacji o stanie zdrowia wnioskodawczynie zawartych w dokumentach z leczenia szpitalnego w latach 1976 - 1986”, a „za podstawę wydania opinii przyjął dokumentację szpitalną innej osoby”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Członkom rodziny zmarłego emeryta lub rencisty wojskowego (art. 23 ust. 1 pkt 3 ustawy zaopatrzeniowej) przysługuje renta rodzinna na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (art. 24 ustawy zaopatrzeniowej). Członkiem rodziny zmarłego uprawnionym do renty rodzinnej jest min. jego dziecko do ukończenia 16 lat życia lub do ukończenia nauki w szkole, nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia albo bez względu na wiek, jeżeli stało się inwalidą I bądź II grupy w tych okresach (art. 39 ust. 1 ustawy o z.e.p.).

Urodzona 30 października 1955 r. Anna K.-K., córka zmarłego w dniu 23 marca 1982 r. sierżanta sztabowego w stanie spoczynku Aleksandra K., była studentką II roku Wydziału Humanistycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w B. w roku akademickim 1977/1978. Mając 23 lata, w roku 1978, ze względów zdrowotnych, zakończyła edukację. Jest inwalidką II grupy i z tego tytułu pobiera rentę od 1 czerwca 1984 r. Dla oceny uprawnień ubezpieczonej do renty rodzinnej wojskowej

istotną była okoliczność czy jej inwalidztwo II grupy powstało przed 30 września 1978 r., tj. w czasie kontynuowania nauki.

Anna K.-K. kwestionuje ustalenie, że jej inwalidztwo II grupy istnieje od kwietnia 1983 r. Jej zdaniem ustalenie to, stanowiące faktyczną podstawę rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym, niekorzystnym dla niej wyroku, jest rezultatem naruszenia przez Sąd przepisów proceduralnych - art. art. 278 § 1, 285 § 1, 286, 3, 5 i 6 KPC .

Art. 278 § 1 KPC uprawnia sąd do wezwania jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. Niewątpliwie ustalenie daty powstania inwalidztwa i jego grupy wymaga wiadomości medycznych. Sąd pierwszej instancji skorzystał więc z możliwości zasięgnięcia opinii biegłego i dopuścił dowód z opinii psychiatry - lekarza o specjalności właściwej związku rodzaj schorzenia wnioskodawczynie. W czym uchybił powołanemu przepisowi Sąd drugiej instancji - skarżąca nie wyjaśnia.

Według art. 285 § 1 KPC opinia biegłego powinna zawierać uzasadnienie. Konkluzje opinii sporządzonej przez biegłego Władysława Z. zawierają uzasadnienie. Biegły ten wyjaśnił jaki wpływ na zdolność wnioskodawczynie do pracy miało ujawnienie schizofrenii, opisał jej początkowy przebieg, określił od kiedy i dlaczego schorzenie to ograniczało jej zdolność do pracy w stopniu uzasadniającym inwalidztwo III grupy, a od kiedy wykluczało możliwość jakiegokolwiek pracy zarobkowej - powodując inwalidztwo II grupy. Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącej, biegły odniósł się do dokumentacji lekarskiej z okresu nauki w Państwowym Studium Stenografii oraz w Wyższej Szkole Pedagogicznej w B. Oceniał stan schizofrenii po ujawnieniu choroby jako „ skąpoobjawowy”, przejawiający się ruchowo - nerwicowymi zaburzeniami zachowania. Nie jest prawdziwy zarzut, że sporządzając opinię biegły uwzględnił dokumentację lekarską innej osoby. Karta leczenia w Klinice Nerwic Instytutu Psychiatrii i Neurologii w W. na Oddziale Dziennym zawiera dane personalne, imiona i nazwiska rodziców, adres zamieszkania Anny K.-K. Kwestionowana opinia jest fachowa, rzetelna, spełnia wymagania formalne. Ustalenie przez Sądy obu instancji na jej podstawie daty powstania u wnioskodawczynie inwalidztwa II grupy nie może być zasadnie podważona.

Zgodnie z art. 286 KPC „Sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, może też w razie potrzeby zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych”. O podjęciu opisanych w cytowanym przepisie czynności decy-

duje sąd i do jego kompetencji należy ocena co do potrzeby ich przeprowadzenia. Tę potrzebę procesową określa ogólnie art. 217 § 2 KPC, a wyznacza ją dostateczne wyjaśnienie okoliczności spornych. Sąd nie ma więc obowiązku dalszego prowadzenia postępowania dowodowego, jeżeli uzna owe okoliczności sporne za wyjaśnione dostatecznie. W rozpoznawanej sprawie zarzut naruszenia art. 286 KPC nie jest usprawiedliwiony tym bardziej, że po przedłożeniu przez matkę wnioskodawczyni książeczki zdrowia członka rodziny żołnierza zawodowego i nadesłania dokumentacji lekarskiej przez Poradnię Zdrowia Psychicznego Sąd pierwszej instancji zażądał od biegłego dodatkowej oceny tych dokumentów. Biegły odniósł się do nich w opinii uzupełniającej z dnia 10 czerwca 1997 r.

Prawdą jest, że w motywach zaskarżonego wyroku znajduje się stwierdzenie, że „ W latach 1976 - 1978 wnioskodawczyni podjęła studia lecząc się jednocześnie na Oddziale Nerwic w K.” [...], które pozostaje w sprzeczności z odpowiednim fragmentem opinii biegłego. Uchybienie to nie ma jednak znaczenia dla wyniku sprawy. Przesunięcie późniejszej daty hospitalizacji (1979 r. - po zakończeniu nauki w szkole wyższej) na wcześniejszą (1978 r.- przypadającą w okresie studiów) byłoby nawet dla wnioskodawczyni korzystniejsze, gdyby leczenie w K. miało decydować o dacie powstania inwalidztwa II grupy.

Art. 3 KPC zobowiązuje strony i uczestników postępowania do dawania wyjaśnień co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą, bez zatajania czegokolwiek i do przedstawiania dowodów. Adresatem tych obowiązków są wyłącznie strony i uczestnicy postępowania. Powołany przepis nie nakłada na sąd żadnych powinności. Zarzut jego naruszenie przez sąd jest zatem bezprzedmiotowy.

Sąd zobowiązany jest do udzielania stronie działającej bez adwokata lub radcy prawnego potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych i pouczenia o skutkach tych czynności oraz ich zaniechaniu (art. 5 KPC). Skarżąca nie wskazuje na czym polegało naruszenie przez Sąd drugiej instancji tego przepisu, o czym Sąd zaniechał ją pouczyć, jakich wskazówek jej nie udzielił i jaki miało to wpływ na wynik sprawy.

Art. 6 KPC zobowiązuje sąd do przeciwdziałania przewlekaniu postępowania i dążenia do rozstrzygnięcia sprawy na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. Anna K.-K. nie uzasadnia zarzutu uchybienia temu przepisowi. Apelacja wniesiona została 29 września 1997 r. Sąd rozpoznał ją na rozprawie w dniu 4 grudnia 1997 r. i w tym samym dniu wydał zaskarżony wyrok.

Nie może być wobec tego mowy o „przewlekaniu” postępowania. Ewentualny zarzut rozstrzygnięcia sprawy na pierwszym posiedzeniu ze szkodą dla jej wyjaśnienia nie został sformułowany.

Kasacja jest środkiem zaskarżenia o charakterze ściśle prawnym. Powinna czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego, w tym zwłaszcza nie tylko zawierać przytoczenie podstaw kasacyjnych, ale także ich uzasadnienie (art. 393³ KPC). Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji (art. 393¹¹ KPC). Nie jest przeto władny dokonywać kontroli zaskarżonego wyroku w zakresie wykraczającym poza zarzuty kasacyjne.

Kasacja Anny K.-K. jest w całości skierowana przeciwko ustaleniu daty powstania jej inwalidztwa II grupy na 1983 r. W przewadze stanowi wynikającą z odmiennej oceny dowodów, głębokiego wewnętrznego przekonania o słuszności swoich racji oraz poczucia krzywdy polemikę z ustaleniami Sądu drugiej instancji w tym przedmiocie.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====